

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑΤΟΣ

‘Αφού απέκτησαν το σπαρτίτο του «Υποψήφιου Βουλευτού» και είχαν τώρα και την συγκατάθεση του Ναπ. Λαμπέλη να αναλάβει την διεύθυνση, δέν έμεινε άλλο, παρά να άρχισουν οι δοκιμές. Και όσον αφορά την αντίγραφο των «μουσικών μερών», τίς πάρτες, δέν υπήρχε καμιά ανάγκη. ‘Ολοι σχεδόν εκείνοι οι νέοι δέν ήξεραν μουσική και δέν μπορούσαν να διαβάσουν. ‘Ο,τι τραγουδούσαν, τó μάθαιναν με τó αυτί. ‘Μέ τó αυτί θά μάθαιναν και τó έργο του Σύνδα. ‘Αλλά όμως τά λόγια; ‘Ο Σύνδας είχε γράψει τó μελόδραμά του στην Ιταλική. Μέ τή βοήθεια, λοιπόν, του Λαμπέλη, του Λάντη και παντός άλλου έγινε ή μετάφραση.

Τώρα, έπρεπε ν’ άρχισαν οι δοκιμές. ‘Αλλά πού; Κατάλληλο μέρος δέν υπήρχε πουθενά. Τότε, έν μέσω τής γενικής άμνησας, ό βιολιστής ‘Ανεμογιάννης, τούς έπτε μία μέρα.

—‘Εκεί πού κάθονται, κοντά στη Μητρόπολι και άκριβώς κάτω από τó σπίτι μου έννε ένα όπόγειο. ‘Εκεί να πάμε για πρόβες.

‘Έπηγαν και τó εδωαν. ‘Οποιοι άλλοι άν ήταν, θά άτηλπιζοντο. ‘Αλλά ή δρεχή τους και ό ένθουσιασμός δέν ένδύριζε την άπελπισία. ‘Ηταν ένα βαθύ, παλαιό, κατασκότεινο όπόγειο, με καμάρες, γεμάτο μυχλα, χώματα και οκουπίδια. ‘Αρχισαν άμέσως όλοι μαζί, να τó καθαρίζουν, κάνοντας ό καθένας άδιακρίτως όποιαδήποτε δουλειά έντύχαινε μπροστά του. Κατόπιν τó άσπρισαν, τó έπλυναν και μετέφεραν από τά στίβια τους μερικές καρέκλες και ένα πιάνο τó οποιο ένόικισσαν. Για τή πληρωμή του ένόικιου του πιάνου και την κατανώλωση του πετρελαίου τής λάμπας, έδινε ό καθένας, σέ κάθε δοκιμή 20 λεπτά, δηλαδή δυό δεκάρες. ‘Επειδή όμως συνέβαινε πολλές φορές ή εισφορά αυτή να μη έπαρκη, συμπλήρωνε τή διαφορά ό έλαιοχρωματιστής και θεός του Χλιμίντζα, Σπ. Χελιώτης, για τó λόγο ότι αυτός... είχε μαγαζί!

Είς άναζήτησιν τενόρου.

Όι πρόβες τής χορωδίας προχωρούσαν ίκανοποιητικά, αλλά έπρεπε να έτοιμασθούν και οι σολιστ, πρό παντός θά, τó τενόρος. Τέτοιος όμως τενόρος, κατάλληλος για τó έργο, δέν υπήρχε μεταξύ των φίλων αυτών. ‘Απετάνησαν σέ κάποιον Βλαχάκη, ό οποίος ήταν κουρέας και είχε μία πολύ ώραια φωνή. ‘Ο Βλαχάκης δέχτηκε και προσήλθε στην πρώτη δοκιμή. Δυστυχώς όμως, επέβαينه ένα τέτοιο τράκ, πού ήταν άδύνατο να βγάλει μερικές νότες. ‘Ηταν πολύ περίεργο, ότι ό άνθρωπος δέν μπορούσε να τραγουδήσει μόνος του, ένó μαζί με τούς άλλους ήταν θαυμασίος. Του έδωσαν θάρρος, τόν παρώτρυναν και επάνελαβαν πολλές φορές τήν προσπάθεια. Τίποτε ό Βλαχάκης. Τó τράκ ήταν ίσχυρότερο τής βελήσεώς του. ‘Ο Λαμπέλης άπελπισθείς είχε μία ήμέρα.

—Παιδιά, ναυαγεί τó σχέδιο.

Που να άφισουν όμως τά παιδιά να ναυαγήσει τó σχέδιο; Θυμήθηκαν τόν Μούρτζινο, ό όποιος είχε φωνή τενορικά και ήσυχλείτο με την ήπιοκενή και κατασκευή μουσικών όργάνων.

‘Ο Μούρτζινο.

‘Ο Μούρτζινο έννε εκείνος πού άργότερα ‘Ιδρυσε τó όραίο και προοδευτικό κατάστημα του, στη γωνία

των οδών Κολοκοτρώνη και Νικίου και ό όποιος συνέβαλε έξαιρετικά στή Βιομηχανία τής κατασκευής μουσικών όργάνων, γιατί ήταν ό ίδιος περίφημος τεχνίτης. Τó κατάστημά του είχε δυό προθήκες και τήν είσοδο. Οι παλαιότεροι, λοιπόν, ένθουμούνται τά τρία ρητά που είχε άναγράφη ήηλά, στό πρεβάζι, τής καθεμιάς, θέλοντας να έκδηλώσει τή ματαιότητα των ένκοσμιων. Στην πρώτη προθήκη είχε γράψει τó ρητό «Σήμερον έμοι», στην είσοδο, «Αύριον έτέρου» και στή δεύτερα προθήκη «Και οδδέποτε τινός».

Σ’ αυτόν, λοιπόν, κατέφυγαν οι νέοι μας. ‘Ο Μούρτζινο έδέχθη και άρχισε πρόβες, αλλά παρουσιάστηκε άλλο άπροσδόκητο. ‘Ηταν τέλλος «εχθρονος». Παρ’ όλη τήν έπιμονή, τίς επαναλήψεις, τίς προσπάθειες, στάθηκε άδύνατο να άντιληφθώ τó μουσικό ρυθμό και ό Λαμπέλης άπελπισθείς, για δεύτερη φορά, είχε πάλι.

—Παιδιά, ναυαγεί τó σχέδιο.

‘Ο Γιάννης ‘Αποστόλου.

‘Η συντροφία όμως, άφού είχε τόσα κατωρβώσει μέχρι τής στιγμής εκείνης, δέν ήθελε κατ’ οδδέν τρόπο να έγκαταλείψη τó όραίο έργο. Πού θά έβρισκαν, έν τούτοις, τενόρο; Μέσα στην γενική άπορία, ό Χ. Στρομπούλης είχε ένα βράδυ.

—Βρέ παιδιά, έχω στάν χορό τής Μητροπόλεως. Ένα νέο με πολύ καλή φωνή. Να τόν φέρω να τόν δοκιμάσωμε;

Αυτό και έγινε. ‘Οδήγησε στό όπόγειο τó κατασκότεινο τόν Γιάννη ‘Αποστόλου και μόλις τόν δοκιμάσε ό Λαμπέλης, όλοι ήσθάνθησαν μεγάλη άνακούφισι. ‘Ηταν περίφημος ό ‘Αποστόλου και μόλις τάν τόσο πολύ, ώστε έκείνη τήν ίδια βραδιά, έπέρασαν δολόκληρη τήν πρώτη πράξι του έργου.

‘Η πρώτη εμφάνισις.

‘Ολόκληρο τόν χειμώνα του 1887-88 οι πρόβες, συνεχίσθησαν έντατικές και με τή έναρξι τής άνοιξεως, σχεδόν, όλοι είχαν μάθει τó ρόλο τους. Δέν έμεινε τώρα, παρά να δανειοσθούν σκηνικά ή να φτιάξουν όσα δέν θά έβρισκαν, να συγκροτήσουν τήν όρχήστρα από τά όργανα που διέθετε τότε ή πρωτεύουσα και να πάσουν βέατρο.

‘Εγιναν και αυτά με τήν ίδια προθυμία και τόν ίδιο ένθουσιασμό.

Και έτσι, την 14 Μαρτίου του 1888, έξόθη εις τήν οδών Μενάνδρου, 17, στό παλιό θέατρο Μπούκουρα, ή πρώτη παράστασις του πρώτου έλληνικού μελοδραματικού όργου, «‘Ο Υποψήφιος Βουλευτής του Σπ. Σύνδα».

Τους πρώτους ρόλους έκράτησαν ό Λάντης, ό ‘Αποστόλου, ως ‘Ιραστής, τόν προεστώ υπεκρίθη ό Χ. Στρομπούλης, τόν βουλευτή ό Βασίλ. Αλασσίνης, τόν κλητήρα ό Πετράκης, τόν τυπομιστή ό Σωτ. Χλιμίντζας και τόν γυναικειό ρόλο έκράτησε ή γυναικα του Λάντη, Κατίνα Μπιοταρέλι, Ιταλικής καταγωγής. ‘Υποποβολεύς ό Λουδοβίκος Λαμπέλης.

Τό τί έπιπολούθησε τήν πρώτη παράστασις δέν περιγράφεται. Οι ‘Αθηναίοι καταπλήγαντων κυριολεκτικώς από τó όραίο και μελετημένο έκείνο σύνολο, με τίς

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ»

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑΤΟΣ

νέες και φρέσκες φωνές. Το έπομένο βράδυ, το θέατρο ήταν πλήρες. Και η άριστοκρατία ή όποια έμεινε στην αρχή επιφυλακτική, προσήλθε κατόπι και παρηκολούθησε το έργο, το όποιο έσημαίωσε σειρά 17 παραστάσεων, θά θεωρηθή άπίστευτο ό άριθμός αυτός, τόν βεβαιώνει όμως, ό έπιζών κ. Σοτ. Χλιμιτζας.

Μεταξύ τών 17 αυτόν παραστάσεων, έδόθη μία ύπερ τού Ν. Λαμπιλέτ, άλλη ύπερ τού έλθόντος από τήν 'Ιταλία Ξούνδα, άλλη ύπερ τού 'Αντ. Λάντη και μία άλλη ύπερ ενός Ιταλού Διευθυντού 'Ορχήστρας.

Ποίοι οι πρώτοι διδάξαντες.

Ποίοι όμως ήταν τάχα εκείνοι οι όποιοι είχαν τό θάρρος νά έμφανισθούν για πρώτη φορά, ενώπιον τού άθηναικού κοινού, νά τραγουδήσουν όλόκληρο μελόδραμα και νά παίξουν ό καθένας τόν ρόλο του; 'Αν έξαιρέσουμε τόν Λάντη και τήν γυναίκα του, οι όποιοι είχαν πείρα τής σκηνής και τής φωνής, μολοντί ό Λάντης ήταν κομικός βαθύφωνος, οι άλλοι ήταν οι έξης:

'Ο Γιάννης ό 'Αποστόλου, ένας νέος άκόμη, πολύ νέος, πού δέν είχε βρή τόν επαγγελματικό του δρόμο και πολύ λιγώτερο, τόν καλλιτεχνικό. 'Απειρος τής σκηνής και τού τραγουδιού, έσήκωσε μέ θάρρος τό ρόλο τού έραστου και τόν έφερε πανηγυρικά εις πέρας. 'Εμεινε, κατόπι, μόνιμος τενόρος τού Μελοδράματος καί τό ήκολούθησε στις περιοδείες του και έπαιζε σέ όλα τά έργα τόν πρώτο ρόλο.

Έιχε, από καιρό, αντίληψή και ό ίδιος τήν μεγάλη του φωνή και ήθελε νά πάη στην 'Ιταλία, αλλά έδιόταξε. Μετά τήν διάλυση, όμως, τού δευτέρου 'Ελλ. Μελοδράματος, μέ τήν έπιμονή προτροπή τής γυναίκας του πήγε στην 'Ιταλία, στό Μιλάνο, τό καλοκαίρι τού 1890 και ειχε καθηγητή τόν Πότιο.

'Ο Λαυράγκας αναφέρει, ότι αυτός πρώτος τόν παρουσίασε στό Ιταλικό κοινό. 'Ο άλημονήσιος αυτός μέτροτος, διηύθυνε τότε τήν όρχήστρα ενός περιοδεύοντος μελοδραματικού θιάσου, ό όποιος έπαιζε στή Ζάρα τής Δαλματίας. Τό κοινό προετόίμασε τόν Ιταλό τενόρο, επειδή ή φωνή του ειχε ένα άνυπόφορο μπαλάρισμα. 'Επερνε νά αντικατασταθή άμέσως. 'Ο Λαυράγκας ειδοποίησε τότε τόν 'Αποστόλου νά φθάση γρήγορα, για τέσσαρες παραστάσεις στόν 'Φόδουστ'. 'Ο 'Αποστόλου έπρεξε άμέσως και έπαιξε μέ τέτοια έπιτυχία, ώστε έδωσε δώδεκα παραστάσεις.

'Ο κ. Θ. Ν. Συναζίνος, στην 'Ιστορία τής Νεοελληνικής γράφει,* ότι τήν πρώτη σκετιούρα τού 'Αποστόλου, τήν πρώτη δηλ. συμφωνία νά παίξη σέ θέατρο, τήν ένήργησε και τήν έπέτυχε ό ίδιος ό καθηγητής του πού τόν άγκαζάρισε στό θέατρο «Φοίνικ» τής Βενετίας.

'Οπωσδήποτε, ό 'Αποστόλου έγινε στην 'Ιταλία μεγάλος άρίστας και τραγουδιστής. Μέσα σέ λίγους μήνες έμεινε Ιταλικά, ειχε δέ, μία θαυμασία άθροισμα και προφορά, σέ τέτοιο σημείο, ώστε οι Ιταλοί άκούγαν από τό στόμα του όλες άνεξαίματες τίς λέξεις τού σπαρτίτου. 'Η έπίσης θαυμασία φωνή του, άπέκτησε όλη τήν λαμπρότητα τής. Και δέν άδρησε νά γίνη άκόμη θαυμάσιος στην ήθοποιία και στην ύποκρισία,

όπου πολύ ύστεροσε, άφού, δι. έκαμε μέχρις ότου πήγε στην 'Ιταλία, τό έκομε μόνος του. 'Ο 'Αποστόλου δέν ένώρισε τήν άποτυχία και έπαιξε σέ όλα τά μεγάλα θέατρα τής Εύρώπης.

Στάς 'Αθήνας ήλθε για 15 μόνος ήμέρες, τό 1893, χωρίς νά δώσει παραστάσεις. Τό 1900 ήλθε πάλι και έδωσε τέσσαρες παραστάσεις μέ τόν τότε θιασο Γουτζαλις. Προτού φύγη πάλι, ένα βράδυ καθόταν συντροφιά μέ τόν Λαυράγκα, τόν Βλαχοπούλου και τόν Περίδη. 'Ηταν γιομάτος δάφνες και δόξα και ήθελε τά ύπόλοιπα χρόνια του νά τά διαθέση για τήν 'Ελλάδα. 'Επρότεινε, λοιπόν, νά πάη στην 'Ιταλία, πού ειχε αναλάβει ύποχρεώσεις και άργώτερα νά γυρίση και νά συνεργασθή μαζί τους για ένα νέο Μελόδραμα. Οι άλλοι δέχτηκαν προθυμότατα και ό 'Αποστόλου έφυγε και πάλι. Δέν μπόρεσε όμως νά πραγματοποιήση τήν έπιθυμία του. Πέθανε τό 1904.

Δύο Βασικά γεγονότα.

'Αναφορικά μέ τόν 'Αποστόλου, άξίζει νά αναφερθούν δύο βασικά γεγονότα τής καλλιτεχνικής ζωής. Γιατί άποδεικνύουν, ότι εκείνος πού ειχε πράγματι τό θείο δώρο τής φωνής, εκείνος πού ειχε άνεπτυγμένη καλλιτεχνική συνείδηση, έπιμέλεια και θέληση, δέν έχει τίποτε ποτέ νά φοβηθή.

Τέλη Μαΐου ή άρχές 'Ιουνίου τού 1890 πήγε στην 'Ιταλία και άρχισε μαθήματα. Τόν Δεκέμβριο τού ίδιου έτους, έξη μήνες περίπου, ήταν έτοιμος στό έργο, στή φωνή, στην ήθοποιία και στή γλώσσα. 'Ο καθηγητής του, τόν ίδιο αυτόν μήνα τόν Δεκέμβριο, τόν έστειλε νά παίξη στό θέατρο «Φοίνικ» τής Βενετίας, εις τό έργο «Δόναμης τού Πετρομύτα» (Φόρτσα ντελ ντεσινό). 'Οταν άρχισε νά τραγουδά, άκουσε πάρα πολλά σφυρίγματα και γουαϊσίους. 'Εκλονίσθη, αλλά δέν τά έχασε; γιατί ειχε πεποιηθεί στόν έσωτό του. 'Η πρώτη πράξις πέρασε μέσα σέ πανδαμισμό σφυριγμάτων. Στην δεύτερη πράξι, περιεμε νά κοπάση ό θόρυβος. Τίποτε. 'Εξηκολούθησαν τά σφυρίγματα. Φινιάζεται ό καθένας πού θά ήταν ή ψυχολογική του κατάσταση. 'Ομως, άπέφασε σέ συνέχεια. 'Η τρίτη πράξις άρχισε πάλι μέ σφυρίγματα, αλλά όταν ό 'Αποστόλου τραγούδησε ένα δικό του σόλο, τότε, αντίπαλως τό θέατρο από χειροκροτήματα. Τήν άλλη μέρα έμασε, ότι τό κοινό δέν τά ειχε μέ τό 'Αποστόλου, αλλά μέ τόν έπιχειρηματία, ό όποιος ειχε αύξησει τό εισιτήριο, ενώ ό έφημερίδες έγραφαν ένθουσιωδώς γι' αυτόν. 'Ας φαντασθή όμως ό καθένας πόση πρέπει νά ήταν ή ψυχολογική και καλλιτεχνική του δύναμη, ώστε, μόλις στό ντεμπούτο του, νά τά βάλει μέ τό κοινό επί τρεις σχεδόν όλόκληρες πράξεις και νά νικήση!

Τό δεύτερο γεγονός έγινε τό 1894, στό Νεάπολι. 'Ο 'Αποστόλου έπαιξε στό θέατρο Μερκαντάντε, ενώ στό θέατρο Σάν Κάρλο έπαιξε ό πρώτος τενόρος τής 'Ιταλίας Ταμάνιο. 'Ο δεύτερος αυτός τραγουδούσε ένα βράδυ τήν όπερα τού Λεονκαβάλλο «Οι Μέδικοι», αλλά, ειπε τό έργο αυτό δέν στεκοταν στή φωνή τού Ταμάνιο, ειτε για άλλο λόγο, τό κοινό τόν έπροετόίμασε. Τό Σάν Κάρλο, μη μπορώντας νά παίξη, εκάλεσε τόν 'Αποστόλου νά παίξη τούς «Μέδικους». 'Αρνήθηκε φυσικά, γιατί δέν ήθελε νά τό βάλει, ούτε μέ τόν Τα-

* Βλ. σελ. 302 και έπ. καθώς και άλλες πληροφορίες.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑ

μάνιο, του οποίου τὸ ἄστρο μεσουρανοῦσε, οὔτε μὲ τὸ κοινὸ πού ἦταν προκατηληγμένο μὲ τὸ ἔργο. Στὸ τέλος ὁμως, ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε ν' ἀρνηθῆ τὸ συμβόλαιό του, δέχτηκε. Βγήκε, ἔπαιξε καὶ ἐσημείωσε πραγματικὸ θρίαμβο. Γιά τὸ αὐτό, ἦταν μεγάλος καλλιτέχνης καὶ ἀρτίστας.

Οἱ ἄλλοι πρωταγωνισταί.

Ἄς γυρίσωμε, τώρα, στοὺς ἄλλους πρωταγωνιστὰς τοῦ «Υποψήφιου Βουλευτοῦ».

Ὁ Βασίλης ὁ Λαλασοῦνης ἦταν τυπογράφος στοιχειοθέτης. Ἄλλὰ εἶχε μιὰ ἐξαιρετικὴ ἱκανότητα. Ἦταν ὁ μόνος πού ἤξερε νὰ στοιχειοθετῆ μουσικὸ κείμενο, δηλ. τοὺς μουσικοὺς φθόγγους μὲ στοιχεῖα, ἐπάνω στὸ πεντάγραμμο. Τὸ πρῶτο μουσικὸ βιβλίο πού ἐξέδωσε ὁ Ἰ. Σακελλάρηδης, πατέρας τοῦ σημερινοῦ μαιέστρου καὶ ἐγκρατέστατος στῆ βυζαντινῆ μουσικῆ, τὸ εἶχε στοιχειοθετήσῃ ὁλοκλήρῃ ὁ Β. Λαλασοῦνης. Εἶχε ὠραιότατῃ φωνὴ βαρυτόνου καὶ ἀκολούθησε τὸ Μελόδραμα κιτόπιν στῆν περιοδίῃ του.

Ὁ Χ. Στρουμπούλης «δὲν εἶχε στρώσει» σὲ κανένα ἐπάγγελμα, ἀπολύτως ἀφοσιωμένος στῆ μουσικῆ μαθητῆς τοῦ Καντακουζηνοῦ, εἶχε ἀναλάβῃ τ.ν ἐκκλησιαστικὸ χορὸ τῆς Μητροπόλεως καὶ ἠσχολεῖτο κάθε μέρα, ἀπὸ τὸ πρῶτο ἔως τὸ βράδυ μὲ τοὺς μαθητὰς του καὶ τῆ μουσικῆ. Εἶχε ὠραιότατῃ φωνὴ βαθυφώνου*

Ὁ Πετρίκης, ἦταν ἕνα νεο κινεὶ τ.τ' αὐτοῦ, τορνεδόρος τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὴν ψυχρὴ γιμάτῃ μουσικῆ φωτιά.

Μενεῖ ὁ Σωτήριος Χλιμίντζας. Ἄλλὰ γι' αὐτὸν στὸ ἐπόμενο.

ΑΝΤ. ΚΑΤΖΗΠΟΣΤΟΛΟΥ

Στὸ ἐπόμενο. — Ὁ Σ. Χλιμίντζας πού ζεῖ καὶ εἶχε 65 χρόνια χορωδός. — Ἡ ἄφιξις τοῦ Ξυνοβιότας Ἀθῆνας. — Ἡ εὐεργετικὴ αὐτοῦ ἔδωκε στὸ θέατρο Μπούκουρα μὲ κιθάρα. — Ἐν εὐγνωστο μουσικὸ γιὰ τὸν Σπ. Σαμάρα κ.λ.κ.

* Περὶ τοῦ Χρήστου Στρουμπούλη βλ. τὸ ὑπ' ἀριθ. 3 τεύχος τοῦ περιοδικοῦ «Μουσικὴ Κίνησις», Βιογραφικὸ Σημείωμα Ἀντ. Κατζηποστόλου. Ὁ Χ. Στρουμπούλης ἀνήκει στῆν κατηγορίᾳ τῶν Συνεπειῶν τῆς Παλιᾶς Ἀθῆνας.

